Dag Daniš: Čoskoro prepukne druhá vlna krízy

- CZ24 News | 27. března 2020
SVET: Svet, Európa aj Slovensko budú musieť onedlho vyriešiť veľmi vážnu dilemu: či a ako sa dopracovať k rovnováhe medzi bojom s pandémiou a bojom za ekonomické prežitie.

Dnes už vieme, že preventívne karanténne opatrenia nie sú a nebudú ani lokálne, ani krátkodobé. Zasiahli prakticky celý svet a predpokladá sa, že nepotrvajú týždne, ale mesiace. Časť z bežnej aktivity a spotreby môže byť v útlme aj do konca roka.

Je zrejmé, že po prvej (karanténnej) vlne krízy prepukne v Európe druhá. Ekonomická. Dnes ju priamo v peňaženke pociťuje len malá časť ľudí, prevažne živnostníci a malí podnikatelia, ktorí ostali bez príjmov. Tá väčšia skupina dostane aj v apríli výplaty za marec.

O pár mesiacov to však už platiť nebude. Mnohé firmy budú bez dostatočných tržieb. Alebo celkom bez peňazí. Hlavne tie z maloobchodu (ktorý sa musel zavrieť), služieb, dopravy, zábavy, reklamy, turizmu… Ale aj z priemyslu, ktorému poklesnú medzinárodné objednávky, tržby a napokon aj zamestnanosť.

Nemci sa pripravujú na krízový scenár, ktorý by mohol pripraviť o prácu takmer dva milióny z nich.

Je možné, že ostrý nástup druhej vlny krízy pocítime práve v čase, keď sa pomaly, opatrne začnú uvoľňovať karantnénne pravidlá. A keď budeme chcieť obnoviť „život ako predtým“.

Boj s časom

Tento prechodný stav, keď budeme chcieť naplno pracovať a podnikať, no narazíme na podchladenú a nie veľmi solventnú ekonomiku, bude pre zvládnutie obnovy kľúčový.

Platí pritom celkom jednoduché pravidlo: čím skôr zvládneme pandémiu a začneme s obnovou, tým menšie budú straty. A naopak. Čím dlhšie budeme obozretne postávať doma pri záclone, tým viac z nás stratí prácu. Alebo značnú časť príjmu.

Nemecký inštitút Ifo odhaduje, že pri dvojmesačnom výpadku môže nemecká ekonomika padnúť o 7,2 percneta, no pri trojmesačnom o viac ako 20 percent.

V najbližšom čase sa zrejme budeme musieť naučiť chodiť po povraze – medzi krotením pandémie a udržaním ekonomiky.

V praxi to znamená, že do debát infektológov a epidemiológov by sme mali čoraz viac púšťať aj ekonómov a sociológov. Nie, vôbec nie preto, že by tu chcel niekto povyšovať „plné vrecká“ nad bezpečnosť a zdravie ľudí. V hodnotách a ochrane života máme jasno. Preto zatvárame školy a podniky a sedíme doma… Otázka stojí inak: dokedy bude tento stav udržateľný. Nielen ekonomicky. Existenčne.

Recesia

„Plné vrecká“ už vôbec nie sú otázkou ani dilemou. Nehrozia. Prognózy z konca marca hlásia prudké prepady ekonomiky, ktoré majú byť horšie ako po kríze z roku 2008. Zrejme dvojciferné. Predpovede

sa každý týždeň spresňujú smerom dole… Otázkou je skôr záchrana ekonomiky. A aspoň čiastočná záchrana životov, na aké sme boli zvyknutí.

Ekonomika pred pandémiou nebola v pomyselnom stave nula, ku ktorému sa stačí vrátiť. Časom… A pokračovať tam, kde sa prestalo, prípadne doháňať zameškané.

Ekonomický výkon pred pandémiou bol do veľkej miery simulovaný, resp. zaťažený bremenami. Rast sa poháňal za cenu masívnych štátnych dlhov a dopingu centrálnych bánk (ktorý je návykový). Centrálni bankári si po roku 2008 vystrieľali značnú časť munície – umelým stláčaním ceny peňazí k nule či seriálom s názvom „kvantitatívne uvoľňovanie".

Udržanie napnutých verejných aj firemných rozpočtov bolo závislé od ekonomického rastu. Aspoň nominálneho. Štáty a korporácie sa spoliehali na to, že postupne vyrastú z dlhov. Alebo že ich udržia refinancovaním.

Slovom, roky sme žili a rástli na dlh.

A ten si nás počká aj teraz. No po prepade ekonomiky bude v pomere k HDP podstatne vyšší. A ťažšie zvládnuteľný. Nebude to prípad Slovenska, ktoré má štátny dlh v norme. Bude to problém pre štáty ako Taliansko, Grécko, Španielsko a Francúzsko. Teda pre kriticky veľkú časť eurozóny.

Historická skúška

Západné ekonomiky neboli a nie sú v kondícii, v ktorej by si mohli dovoliť dlhší karanténny voľnobeh bez vážnych následkov.

Centrálne banky zvažujú „veľké riešenia". Napríklad núdzové financovanie spoločnosti (spotreby). Tieto mimoriadne opatrenia by mohli pomôcť tlmiť druhú fázu krízy. No len na krátky čas.

Tie skutočné veľké riešenia budú inde. V našich schopnostiach prispôsobiť sa. A zvládnuť celkom nové podmienky, na ktoré sme neboli pripravení.

Slovom, budeme sa musieť naučiť žiť aj s rizikami smrtiacich infekcií. Tie boli súčasťou našich dejín od praveku dodnes. A budeme sa musieť naučiť žiť aj s tým, že hospodársky rast nie je fetiš a nutnosť, ale len jedna z možností, ktorá patrí k dobrým časom a k poctivej práci.

Dobrou správou je, že v tejto najťažšej výzve – v schopnosti prispôsobiť sa a vydržať – Homo sapiens vynikal 50-tisíc rokov. Človek je odolný a vynaliezavý tvor, ktorý dokázal zvládať aj extrémne situácie. Naši predkovia, ktorí prešli krutým sitom prirodzeného výberu a boja o prežitie, prekonávali jednu krízu za druhou.

A my sme ich potomkovia, ktorí budú musieť preukázať to isté.